

Zomerganzen in de provincie Groningen in 2019

Vincent de Boer &
Kees Koffijberg

Sovon-rapport 2020/23

Zomerganzen in de provincie Groningen in 2019

Vincent de Boer & Kees Koffijberg

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie
Groningen

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2020

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie Groningen

Wijze van citeren: de Boer V. & Koffijberg K. 2020. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2019. Sovon-rapport 2020/23. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Illustratie omslag: Kees Koffijberg

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Dankwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Werkwijze	7
2.1. Organisatie en telperiode	7
2.2. Veldwerk	7
2.3. Weersomstandigheden	8
2.4. Gegevensbewerking	8
3. Resultaten	9
3.1. Algemene resultaten	9
3.2. Grauwe Gans	9
3.4. Brandgans	14
3.5. Soepgans	15
3.6. Nijlgans	17
3.7. Overige ganzensoorten	18
4. Vergelijking met de monitoringgebieden in 2015-2018	19
5. Conclusies, discussie en aanbevelingen	21
6. Literatuur	23

Dankwoord

René Oosterhuis van de Stichting het Groninger Landschap wordt bedankt voor zijn medewerking aan de telling en zijn lokale expertise bij de voorbereiding. Namens Sovon werd de telling uitgevoerd door Peter de Boer, Albert de Jong, Jeroen Nienhuis, Henk Koffijberg en Kees Koffijberg.

Tevens werden voor het Groningse deel van het Lauwersmeer gegevens gebruikt van de maandelijkse watervogeltelling in juli, die wordt gecoördineerd en uitgevoerd door de telgroep Lauwersmeer (orga-

nisatie Nico Beemster) en Staatsbosbeheer.

Erik van Winden (Sovon) droeg zorg voor het samenvoegen van gegevensbestanden, de vervaardiging van de kaarten en het beheer van de database met telgegevens.

Vanuit de Provincie Groningen was de projectbegeleiding in handen van Ronnie Vos. Miranda Berghuis (Provincie Groningen) deed een *review* van het rapport.

Samenvatting

Voor het vijfde opeenvolgende jaar voerde Sovon Vogelonderzoek Nederland in opdracht van de Provincie Groningen in juli 2019 een telling van zomerganzen in Groningen uit. Deze telling is onderdeel van een reeks tellingen in juli 2015-2019, die zijn bedoeld om inzicht te krijgen in de aantallen, de verspreiding, het broedsucces en de herkomst van de aanwezige zomerganzen in de provincie Groningen. Onder zomerganzen verstaan we (lokale) broedvogels en hun jongen, mislukte broedvogels en niet-broedende vogels, eventueel ook met minder binding aan de provincie Groningen. De tellingen zijn zo opgezet dat eens in de drie jaar een integrale (provincie-dekkende) telling wordt uitgevoerd (in dit geval in 2015 en 2018) en jaarlijks een steekproeftelling in de beste ganzengebieden (die bij de integrale tellingen in 2015 en 2018 goed waren voor driekwart van alle getelde ganzen). Ook de hier gepresenteerde telling van 2019 was zo'n steekproeftelling. Alle tellingen worden uitgevoerd door professionele tellers van Sovon, plaatselijk ondersteund door medewerkers van de terreinbeheerders. De tellingen worden uitgevoerd volgens een gestandaardiseerd protocol (vergelijkbaar met de telmethode in de winter) en de verwerking vindt plaats via de routine voor de watervogeltellingen zoals Sovon/CBS die voor de wintertellingen hebben ontwikkeld. Gegevens worden in het veld nauwkeurig per groep vastgelegd op een tablet, met behulp van de app Avimap. Tijdens de invoer en bij de verwerking van de gegevens vindt een validatie plaats met behulp van gegevens uit het verleden.

De steekproefgebieden waren in 2019 goed voor 9247 ganzen, vrijwel vergelijkbaar met het aantal in 2018 (9427), maar duidelijk minder dan in 2015 (14.738) en 2018 (10.027). In 2016 werden in de steekproeftellingen veel minder ganzen geteld (6859). Grauwe Gans was in 2019 met 7412 individuen (80% van de getelde aantallen) de talrijkste soort, gevolgd door Grote Canadese Gans met 848 individuen en Nijlgans met 657 individuen. Deze drie soorten namen 96% van alle getelde ganzen in de steekproefgebieden voor rekening. Hun verspreiding week weinig af van het beeld dat uit eerdere tellingen naar voren kwam: Grauwe Ganzen concentreerden zich vooral in het Lauwersmeer en in de natte as van het Zuidlaardermeer naar het Schildmeer, Grote Canadese Ganzen vooral in het stedelijk gebied van Haren, Hoogezand en Veendam/Wildervank (laatste gebied 40% van aantal) en Nijlgans in dezelfde gebieden als Grauwe Gans, met daarnaast een duidelijke concentratie in Veendam/Wildervank en rond de zandwinplas bij

Sellingerbeetse (ruilocatie). Opvallend weinig ganzen werden geteld aan het Hondshalstermeer (alle drie soorten) en aan de Dollard (Grauwe Gans).

De aantallen in de steekproefgebieden in 2015-2019 vertonen niet de duidelijke groei zoals die in veel andere provincies wordt vastgesteld. Niet alleen de totalen fluctueren (zie boven), ook de afzonderlijke soorten laten op provinciale schaal geen uitgesproken toe- of afname zien, dit in contrast met toenemende aantallen broedparen bij Grauwe Gans en Grote Canadese Gans. Dat de aantalsontwikkeling in juli meer fluctueert en minder eenduidig naar boven of beneden wijst schrijven we toe aan de dynamiek in voorkomen in belangrijke gebieden als het Lauwersmeer en de Dollard bij de Grauwe Gans, de talrijkste soort. Regionaal tekenen zich bij alle soorten wel meer uitgesproken trends af. Zo nam het aantal Grauwe Ganzen in het nieuwe natuurgebied 't Roegwold in de loop der jaren toe, mede als gevolg van het uitgebreide areaal aan natte rustgebieden. Bij het Hondshalstermeer daarentegen namen alle drie soorten na 2015 opvallend af, en bij Grote Canadese Gans nam de kleine populatie bij het Leekstermeer toe en werd in 2019 een record-aantal in Wildervank en Veendam geteld. De zandwinplas bij Sellingerbeetse had in 2017-2018 opvallende aantallen Nijlganzen, maar de telling in 2019 kwam op een vergelijkbaar aantal als in 2015-2016.

Het broedsucces van Grauwe Gans was in 2019 met 25% eerstejaars vogels duidelijk boven het landelijke gemiddelde, maar het vertoonde net als de aantallen geen uitgesproken trend over de jaren. Ook bij Grote Canadese Gans was het broedsucces in 2019 (13%) van een zelfde omvang als in voorgaande jaren. Het is bij deze soort aan de lage kant, omdat er in de zomer ook ruiende Grote Canadese Ganzen naar Groningen komen (mislukte, of niet-broedende vogels), en de broedvogels dan proportioneel minder vertegenwoordigd zijn in de aanwezige groepen. Halsbandaflezingen laten bij beide soorten zien dat veel individuen van lokale origine zijn, maar tegelijk ook vogels van elders naar Groningen komen (mogelijk samenhangend met de vleugelrui, die bij diverse ganzen tot grotere verplaatsingen leidt). Goede verhoudingen tussen Groningse broedvogels en vogels van elders zijn moeilijk vast te stellen, omdat de geringe dieren ook de geografische verschillen in ringinspanning weerspiegelen (niet overal in Nederland of daarbuiten worden in gelijke mate Grauwe Ganzen en Grote Canadese Ganzen geringd).

Waarom de aantallen ganzen in Groningen in juli

fluctueren, en niet analoog aan de broedpopulatie van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans groei vertonen, kan meerdere oorzaken hebben. In de afzonderlijke gebieden is deels een grote dynamiek in aantallen te zien (bijv. Grauwe Gans in Lauwersmeer en Dollard) die waarschijnlijk vooral wordt bepaald door de niet-broedvogels (die minder plaatsgebonden zijn). Ook toestroom van ruiende vogels, bekend van Grote Canadese Gans en Nijlgans zal de overlap tussen aantallen in juli en aantallen broedparen in het broedseizoen verkleinen en daarmee het verschil kunnen verklaren.

Tegelijk rijst de vraag of de opzet met steekproeftellingen goed voldoet om de trends in aantallen te monitoren. Weliswaar kwam in 2015 en 2018 ongeveer driekwart van alle ganzen in juli in de steekproefgebieden voor, maar dit beeld wordt vooral gedomineerd door de talrijk voorkomende Grauwe Gans. Bij Grote Canadese Gans (vooral Oost-Groningen), Brandgans, Soepgans en Nijlgans (bijv. Botjeszandgat bij Noordbroek) is de overlap tussen de steekproefgebieden en de hele provincie minder groot. Of groepen net wel of net niet in de steekproefgebieden verblijven kan dan deels worden bepaald door toeval. Bij een hele lange reeks tellin-

gen zal dit minder in het gewicht vallen, maar bij de huidige reeks van vijf jaar kan het fluctuaties in de hand werken.

Voor tellingen in de komende jaren verdient het de aanbeveling om (1) toch jaarlijks integrale tellingen uit te voeren of (2) de steekproef uit te breiden. Voor de hand liggende gebieden voor uitbreiding van de steekproef zijn in ieder geval het gehele gebied rond Veendam en Wildervank (Grote Canadese Gans), de Blauwe Stad (Grote Canadese Gans) en het Botjeszandgat bij Noordbroek (Nijlgans). Een integrale telling zal omvangrijker in de uitvoering zijn, maar heeft als voordeel dat er jaarlijks een totale schatting van het aantal overzomerende ganzen beschikbaar komt. Deze gegevens zouden ook een belangrijke bron van informatie zijn voor de op handen zijnde implementatie van de Europese ganzenbeheerplannen die onder de vlag van het *European Goose Management Platform* van AEWA worden uitgevoerd, en die een informatiebehoefte hebben voor aantalsschattingen in de zomer. In de winter, als de ganzen uit de verschillende landen zich onderling mengen, is moeilijker vast te stellen welke aantallen bij welke broedpopulatie horen.

1. Inleiding

Net als elders in Nederland heeft de provincie Groningen te maken met grote aantallen ganzen in de zomer (hierna zomerganzen genoemd). Groepen ganzen in de zomer bestaan uit succesvolle broedvogels en hun jongen, mislukte broedvogels, overzomerende (niet broedende) vogels en ook uit ruiers (eventueel afkomstig van buiten de provincie). De aanwezigheid van zomerganzen leidt plaatselijk tot problemen met de landbouw en vormt aanleiding voor discussies tussen landbouwers, jagers, natuurbeheerders en beleidsmakers. De Provincie Groningen sloot in 2014 met alle betrokken partijen een Ganzenakkoord dat de schadeproblematiek moet verminderen en tegelijk beoogt de ganzenpopulaties duurzaam in stand te houden. Een belangrijk uitgangspunt voor de uitvoering en evaluatie van dit akkoord is een goede monitoring van aantallen, verspreiding, broedsucces en dispersiegedrag. Deze kennis is belangrijk om na te gaan of de doelstellingen in het ganzenakkoord binnen bereik komen, en of het beleid zo nodig moet worden bijgesteld.

Vanuit deze achtergrond heeft de Provincie Groningen aan Sovon Vogelonderzoek Nederland opdracht verleend jaarlijks rond half juli een telling van zomerganzen in Groningen uit te voeren. Eerdere ervaringen hebben laten zien dat deze periode zich goed leent voor een telling van alle aanwezige zomerganzen (Castelijns 2003, de Boer & Voslamber 2010). De telling vindt plaats op een moment dat een aantal soorten nog in vleugelrui zijn en niet kunnen vliegen (Grote Canadese Gans, Brandgans, Nijlgans). Voor Grauwe Gans valt de telling enkele weken na de ruiperiode in juni en hebben de ganzen eventuele ontoegankelijke moerasgebieden weer verlaten. Een telling in juli geeft verder beter inzicht in de omvang van de aanwezige zomerpopulatie dan broedvogelkarteringen in het voorjaar, omdat bij de juli-telling ook alle niet-broedende vogels worden meegenomen (nog niet broedende vogels of mislukte broedvogels) en de telbaarheid in het algemeen beter is dan tijdens het broedseizoen, als vogels –vooral Grauwe Ganzen– zich deels ophouden in moeilijker toegankelijke gebieden.

De vraagstellingen van de Provincie Groningen luiden:

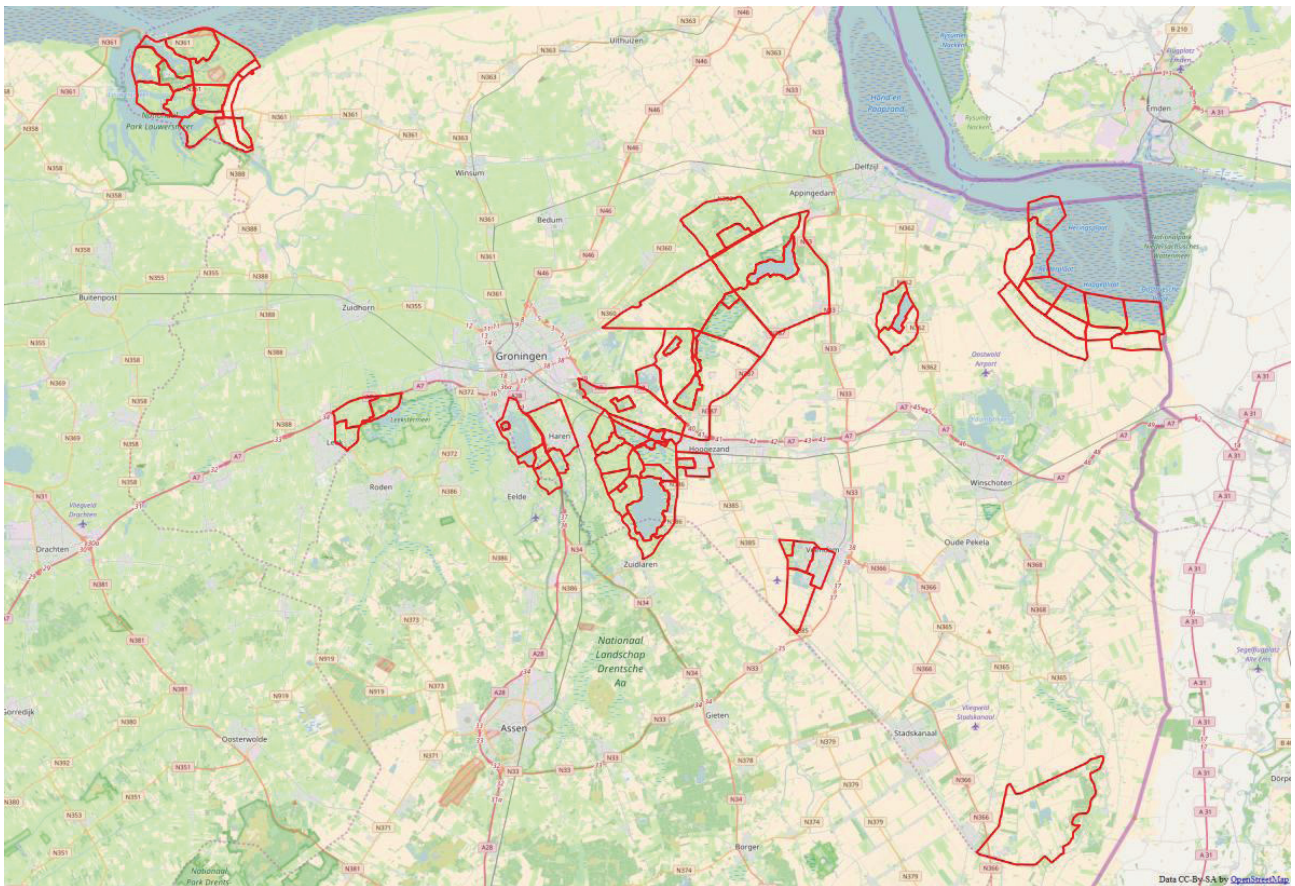
- Hoe groot is de omvang van de overzomerende populaties ganzen, incl. Nijlgans;
- Hoe zijn de ganzen over het gebied van de provincie verspreid;
- Wat is de trend in aantallen van jaar op jaar;
- Wat is het jaarlijkse broedsucces;
- Wat is de herkomst van de getelde ganzen.

De verspreiding over de hele provincie wordt gevolgd door een integrale telling eens in de drie jaar (2015 en 2018, zie de Boer & Koffijberg 2018). Voor de trend in aantallen wordt jaarlijks het deel van de provincie onderzocht dat de grootste concentraties herbergt, te weten het Groningse deel van het Lauwersmeer, Leekstermeer, omgeving Haren, Zuidlaardermeergebied, Roegwold/Midden-Groningen (incl. Hondshalstermeer) en Dollard, aangevuld met enkele andere gebieden (figuur 1). Er is verder afstemming met vergelijkbare professionele tellingen in Drenthe en Friesland, zodat concentraties langs de provinciegrens tegelijkertijd worden geteld. Naast aantallen worden leeftijdstellingen gedaan van eerstejaars en volwassen ganzen (om het broedsucces te bepalen) en wordt gecontroleerd of de ganzen poortingen of halsbanden dragen (om de herkomst te bepalen).

De telresultaten worden zo exact mogelijk vastgelegd in het veld (~perceelsniveau), met behulp van een tablet en de app Avimap (zie verder hoofdstuk 2). Op die manier wordt een nauwkeurige plaatsbepaling van alle groepen gedaan en kan de verspreiding gedetailleerd in beeld worden gebracht. Eventueel zijn de gegevens desgewenst nauwkeurig te koppelen aan andere informatie als habitat, gewas en beheer. Bovendien vergemakkelijkt deze werkwijze de controle en validatie van de gegevens.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de aanpak en de resultaten van steekproeftelling in Groningen in 2019 en wordt een vergelijking gemaakt met de eerdere tellingen in dezelfde gebieden in juli 2015, 2016, 2017 en 2018 (zie de Boer & Koffijberg 2015, 2016, 2017, 2018).

Naast dit rapport is aan de opdrachtgever een GIS-bestand geleverd waarin alle in juli 2019 getelde ganzen met de exacte locatie zijn opgenomen.

Figuur 1. Ligging van de monitoringgebieden die vanaf juli 2015 jaarlijks worden geteld t.b.v. monitoring van aantallen zomerganzen in de provincie Groningen. Daarnaast werd in 2015 en 2018 een integrale telling van de hele provincie gedaan (zie de Boer & Koffijberg 2018). De grootte van de steekproefgebieden bedraagt in totaal 33.496 ha.

2. Werkwijze

2.1. Organisatie en telperiode

Bij de telling wordt uitgegaan van de vast begrensde telgebieden, zoals die ook worden gehanteerd bij de ganzentellingen in de provincie Groningen in de winter (Hornman *et al.* 2012). Bij een integrale telling (2015, 2018) worden deze gebieden allemaal geteld, bij een steekproeftelling zoals in 2019 een steekproef (zie figuur 1). In beide gevallen worden de te tellen gebieden op alle voorkomende ganzen geteld, grotendeels door met de auto de geschikte habitats af te rijden. Plaatselijk werd gebruik gemaakt van een fiets of werden gebieden te voet doorkruist (laatste vooral in stedelijk gebied en Lauwersmeer). In het Lauwersmeer wordt bij de telling ook een boot gebruikt om vanaf land moeilijk toegankelijke plaatsen te kunnen bereiken.

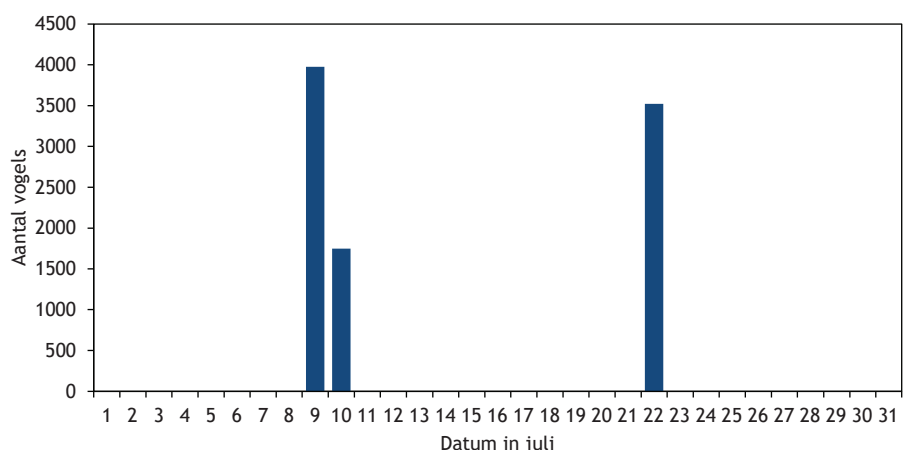
Alle steekproefgebieden werden op 9 en 10 juli geteld door tellers van Sovon en de terreinbeheerders van Groninger Landschap (Leekstermeer). Het midden en westen van de provincie werd op 9 juli geteld, Oost-Groningen op 10 juli. Alleen het Lauwersmeer kon pas op 22 juli worden geteld. We verwachten door de spreiding in teldatum geen problemen met verplaatsingen, omdat het Lauwersmeer in de maand juli vermoedelijk weinig uitwisseling heeft met andere gebieden in de steekproef (en als die uitwisseling er zou zijn, kan het beide kanten opwerken). Bij de overige gebieden zijn eventuele verplaatsingen zoveel mogelijk geminimaliseerd door bij de organisatie rekening te houden met geografische eenheden waarbinnen de ganzen zich verplaatsen van dagrustplaats naar voedselgebied. De natte natuurgebieden op de grens tussen Groningen en Drenthe werden allemaal op dezelfde dag (9 juli) geteld. Hetzelfde geldt voor het Groningse en Friese deel van het Lauwersmeer (22 juli). Voor clusters van gebieden was steeds dezelfde teller actief, zodat makkelijk ingespeeld kon worden op eventuele ver-

plaatsingen van ganzen. De tellers gebruikten een Appgroep om onderling te communiceren over hun bevindingen.

2.2. Veldwerk

Net als bij de integrale zomerganstelling in 2015 en 2018 (de Boer & Koffijberg 2015, 2018) en de steekproeftelling in 2016 en 2017 (de Boer & Koffijberg 2016, 2017) richtte de telling in de provincie Groningen zich in juli 2019 op de dagrustplaatsen van de ganzen. Veldwerk vond doorgaans plaats tussen 9:30 en 16:30, als de meeste ganzen zich concentreren in waterrijke gebieden. Daarmee volgen de professionele tellingen in Groningen ook het landelijk protocol zomertelling ganzen (Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen 2012), dat ook in andere provincies wordt gebruikt bij tellingen die door de Wildbeheerseenheden worden uitgevoerd. De in Groningen in juli 2019 gehanteerde werkwijze week omwille van logistieke redenen op enkele punten iets af. In stedelijk gebied werden tellingen reeds in de periode 8:00-9:30 uitgevoerd, alsmede tussen 18:00 en 21:00. Ganzen in stadsparken en ander stedelijk groen verblijven namelijk doorgaans de hele dag in hetzelfde gebied en houden er niet het klassieke ritme op na van in de ochtend en avond foerageren in landbouwgebied en overdag rusten in watergebieden. Deze vogels verblijven de hele dag in het park zelf en kunnen dan ook eerder of later op de dag goed worden geteld (met als voordeel dat het publieksverkeer doorgaans minder groot is).

Gebieden werden met behulp van verrekijker en telescoop afgezocht op ganzen en de groepen werden, afhankelijk van de groepsgrootte, per individu of tental geteld. Vaak werd een groep twee keer geteld om de juistheid van de telling te bevestigen. Van alle aanwezige ganzensoorten werden de aantallen apart

Figuur 2. Aantal getelde ganzen per teldatum tijdens de zomerganzen telling in de provincie Groningen in juli 2019, zie tekst voor uitleg.

geteld en genoteerd. De tellingen werden in het veld direct op een telefoon of tablet ingevoerd (via de applicatie Avimap).

Om de ontwikkelingen van de Groningse ganzenpopulatie beter te begrijpen is tijdens de telling een zo groot mogelijke steekproef genomen van het aantal jongen in de groepen ganzen. Hiertoe werden adulten en juvenielen per groep afzonderlijk geteld. Met een telescoop is het goed mogelijk om de jongen uit het voorbije broedseizoen te herkennen (zie Koffijberg *et al.* 2017). Voorwaarde is dat vogels niet te ver weg zitten en de kop en hals goed te zien zijn. De in Groningen gebruikte methode is vergelijkbaar met die in de winter wordt gebruikt om het percentage eerstejaars in groepen overwinterende (arctische) ganzen vast te stellen (Hornman *et al.* 2012). Absoluut gezien zijn deze cijfers in juli nog een optimistische maat voor het uiteindelijke broedsucces, omdat onder de eerstejaars ganzen in hun eerste levensmaanden nog veel sterfte plaatsvindt en bij aanvang van het najaar minder vogels zijn overgebleven (van Turnhout 2003). Dergelijke gegevens kennen dus beperkingen als ze bijvoorbeeld worden gebruikt in populatiemodellen, maar ze geven wel inzicht in de jaarlijkse veranderingen in broedsucces, omdat ze jaarlijks op dezelfde wijze en op hetzelfde moment worden bepaald. Door menging van broedvogels en (niet-broed)vogels van elders kan het percentage jonge vogels overigens van gebied tot gebied sterk verschillen. De steekproef moet dus zoveel mogelijk gebieden bevatten.

In Groningen zijn relatief veel Grauwe Ganzen en Grote Canadese Ganzen aanwezig met groene halsbanden met een unieke code. Deze vogels zijn geringd in het kader van een langlopend landelijk onderzoek naar de verspreiding en overleving van deze soorten (o.a. Voslamber & Koffijberg 2017). Van de Grauwe Gans zijn vooral in de Ooijpolder bij Nijmegen veel vogels geringd, maar ook in Groningen zelf (met name Zuidlaardermeergebied, omgeving Schildmeer). Bij Grote Canadese Gans zijn de meeste dieren bij Den Bosch en rond Haren in Groningen geringd. Nijlganzen zijn vooral in de stad Groningen geringd. Tijdens de telling is bij deze soorten specifiek gelet op geringde individuen. Van andere soorten werden vrijwel geen individueel herkenbare exemplaren waargenomen op enkele lokaal gekleurde Nijlganzen in de directe omgeving van stad Groningen na. Voor de uitwerking in dit rapport werden alle meldingen verwerkt die in de hele

maand juli in de provincie Groningen waren gedaan en ingevoerd bij www.geese.org. Deze gegevens worden gepresenteerd in de soortbespreking van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans in hoofdstuk 3.

2.3. Weersomstandigheden

Juli 2019 was vrij warm, vrij droog en had een normale hoeveelheid zon (passend bij de waarden op lange termijn). De maand begon vrij koel, met regelmatig temperaturen onder de 20°C. De tweede helft van de maand verliep juist extreem warm. Gemiddeld over het land viel er 37 mm, tegen 74 mm normaal, waarmee het een vrij droge maand is geworden. Door het vaak buiige karakter waren de verschillen echter groot; zo viel er in Groningen op sommige plaatsen deze maand maar 15 mm neerslag.

Op 9 en 10 juli was de temperatuur tussen de 18 °C en 19 °C en viel op de 10^e enige buiige neerslag. Op beide dagen was het zwaar bewolkt. De windrichting was westelijk met een kracht van 3 tot 4 Bft. De 22^e was het 26 °C, zwaar bewolkt, droog en waaide het matig uit zuidwestelijke richting. Over het algemeen kan gesteld worden dat de telomstandigheden in de telperiode gunstig waren en het telresultaat niet negatief hebben beïnvloed.

2.4. Gegevensbewerking

Alle waarnemingen werden in het veld ingevoerd op een tablet of een smartphone met een topografische kaart of luchtfoto als ondergrond (zie paragraaf 2.2). Met behulp van deze basisgegevens werden alle tellingen geüpload in de watervogeldatabase van Sovon. Tijdens de upload van het veld naar de database vindt er reeds een eerste controle plaats van ongewone soorten of extreme aantallen (nieuwe soort voor telgebied, of meer dan maximaal tot nu toe in telgebied gezien), die pas worden doorgestuurd bij bevestiging van de teller. Naderhand is aan de hand van een stippenbestand met alle waarnemingen nog een handmatige nacontrole op dubbeltellingen en andere onvolkomenheden gedaan, en zijn eventuele onvolkomenheden met de tellers teruggekoppeld. Vervolgens is een volledig GIS-bestand gemaakt, waaruit de verspreidingskaarten die in dit rapport worden gepresenteerd zijn vervaardigd. Dit GIS-bestand is ook ter beschikking gesteld aan de Provincie Groningen.

3. Resultaten

3.1. Algemene resultaten

In juli 2019 werden in de vaste Groningse steekproefgebieden zoals die in figuur 1 zijn weergegeven in totaal 9247 ganzen geteld. De Grauwe Gans was met 7412 individuen (80% van de getelde aantallen) de talrijkste soort. Ook talrijk was Grote Canadese Gans met 848 individuen, gevolgd door de Nijlgans (657 individuen). Deze drie soorten waren in 2017 al goed voor ruim 94% van het totaal aantal getelde ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen, in 2019 was dit percentage zelfs 96%. Hybride ganzen vormen een minderheid in de aantallen getelde ganzen. Tabel 1 geeft een overzicht van de getelde aantallen voor alle waargenomen soorten, inclusief informatie over het broedsucces (en de steekproefgrootte van het aantal op jongen gecontroleerde vogels), zie verder de afzonderlijke soortbesprekingen hieronder voor details.

Tabel 1. Aantal getelde ganzen in de provincie Groningen in steekproefgebieden in juli 2019 (zie figuur 1 voor getelde gebieden). Tevens is het percentage eerstejaars en de steekproef van het aantal op leeftijd gecontroleerde ganzen gegeven.

Soort	2019	juv %	steekproef
Kolgans	1	0	1
Grauwe Gans	7412	25	882
Soepgans	223	0	64
Grote Canadese Gans	848	13	582
Brandgans	98	19	90
Nijlgans	657	7	401
hybride Canadese Gans x Grauwe Gans	4	0	1
hybride Canadese Gans x Kolgans	1		0
Hybride Indische x Grauwe Gans	1	0	1
hybride Canadese Gans x Soepgans	2		0

3.2. Grauwe Gans

Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden werden in juli 2019 7412 Grauwe Ganzen geteld, grofweg vergelijkbaar met de situatie in 2017-2019, maar duidelijk minder dan in het eerste jaar van de reeks in 2015 (11.640 vogels). De grootste aantallen in juli 2019 bevonden zich in het Groningse deel van het Lauwersmeer (Jaap Deensgat en Vlinderbalg), het Zuidlaardermeergebied en in en rond het Roegwold (figuur 3). Deze verspreiding kwam in grote lijnen overeen met die in juli 2015-2018. Het lijstje met telgebieden met grootste aantallen (tabel 2) was voor 2019 dan ook in hoge mate vergelijkbaar met eerdere jaren, met uitzondering van het Zuidlaardermeergebied (relatief weinig Grauwe Ganzen in 2019). Ook aan de Dollard werden vergeleken met eerdere jaren kleine aantallen geteld.

Ruim 72% van de Grauwe Ganzen bevond zich in

Tabel 2. Telgebieden met de grootste aantallen Grauwe Ganzen in de provincie Groningen in juli 2019.

Telgebied	Aantal
GR1160 Jaap Deensgat, Lauwersmeer	2180
GR1151 Vlinderbalg-west, Lauwersmeer	1108
GR4140 Harkstede - Slochteren	778
GR4211 Hoeksmeer	511
GR4150 Lageland - Luddeweer	401
GR4160 Kloosterpolder - Dannemeer	374

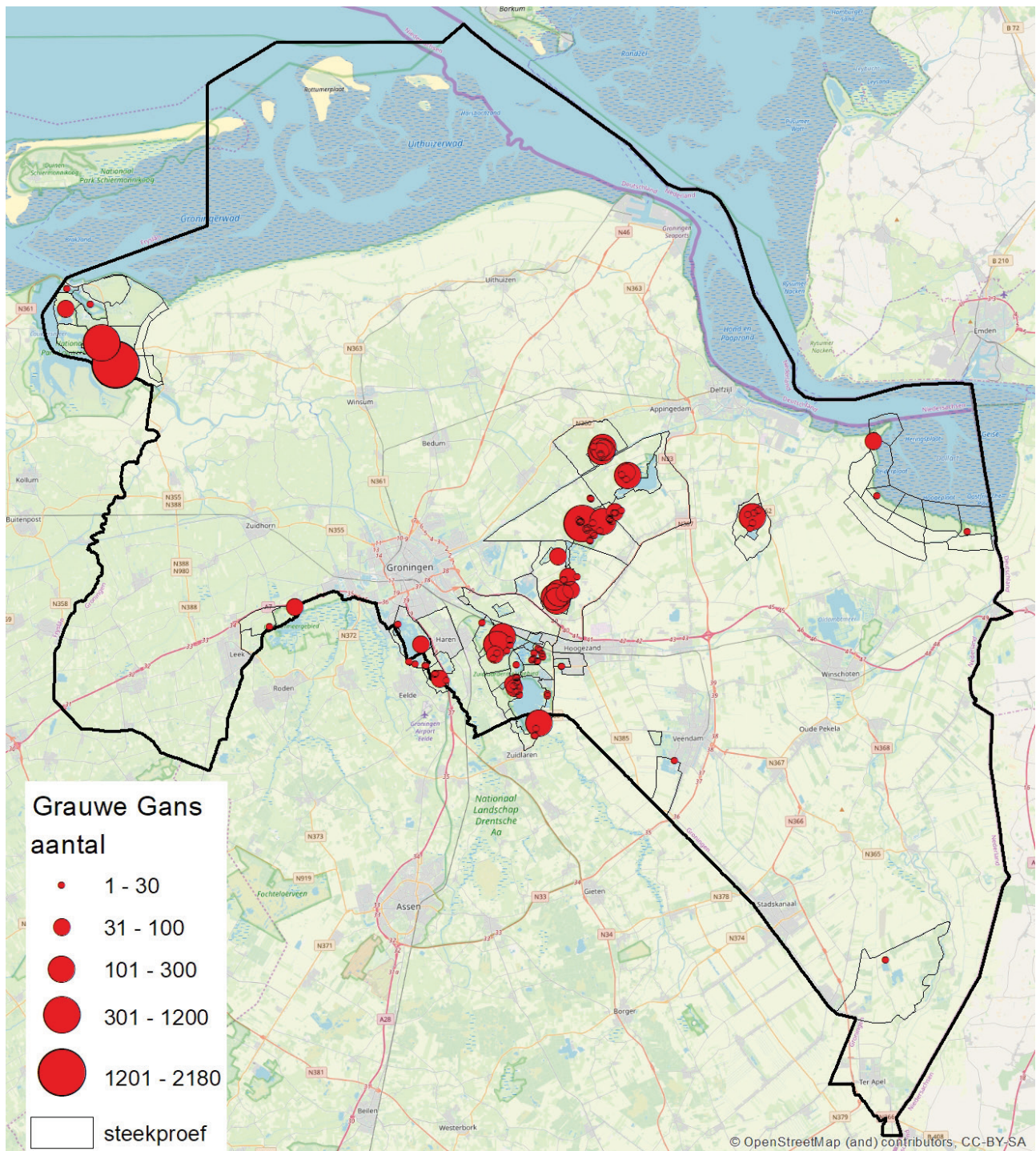
slechts zes telgebieden (tabel 2), met als maximum 2180 in het Jaap Deensgat en 1108 in de nabijgelegen Vlinderbalg in het Lauwersmeer. Grauwe Ganzen concentreren zich in de zomer in sterke mate in slechts enkele belangrijke gebieden. In 2019 (en ook 2018) werd dit mogelijk nog versterkt door het droogvallen van bepaalde wateren door de aanhoudende droogte.

Broedsucces

Bij de Grauwe Gans werd in 2019 ruim 13% van de getelde vogels op leeftijd gebracht (882 individuen), verspreid over verschillende steekproefgebieden in de provincie. Een relatief laag aantal ten opzichte van bijvoorbeeld 2017 (29%). Het jongenpercentage bedroeg 25%, en is hoger dan de landelijke cijfers van recente jaren (gemiddeld 15%, Hornman *et al.* 2020). Vergeleken met eerdere julitellingen in Groningen ligt het in dezelfde orde van grootte, afgezien van een uitschieter naar onderen in 2017 (14%) (figuur 4). De steekproef was in 2019 wat aan de kleine kant, omdat in sommige gebieden de ganzen te ver weg zaten om goed te kunnen bekijken.

Herkomst

Tussen 1 en 31 juli 2019 werden in de provincie Groningen 130 verschillende halsbanden bij Grauwe Ganzen afgelezen (in totaal 335 waarnemingen). De meesten daarvan (62%) waren geringd in het Zuidlaardermeergebied (Oosterpolder en Leinwijk)

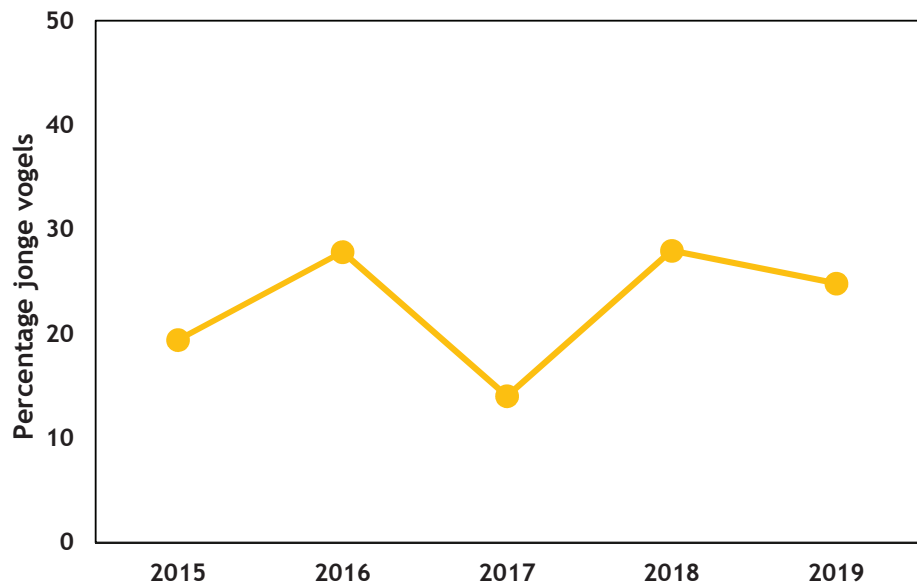

Figuur 3. Verspreiding van aantallen Grauwe Ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2019.

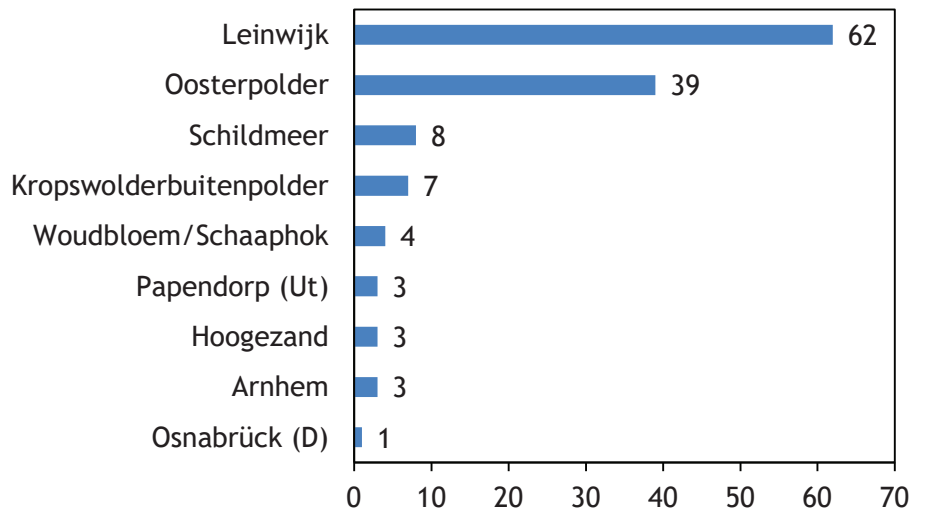
(figuur 5), vergelijkbaar met het beeld uit de voorgaande jaren. Daarnaast waren er meldingen van vogels geringd op andere locaties in de provincie, en dieren van locaties op grotere afstand, zoals Arnhem, Utrecht en Osnabrück in Duitsland. Hoewel de afzelingen suggereren dat veel Grauwe Ganzen van lokale origine zijn, zal ook de ringinspanning mede be-

palend zijn voor het hier geschetste beeld. Zo werden bijv. in 2017 opvallend veel Grauwe Ganzen gezien die in hetzelfde jaar bij Aurich in Niedersachsen waren geringd (op korte afstand van de Dollard), maar daar werden in 2019 geen ganzen meer geringd. Het aantal ganzen dat van grotere afstand naar de provincie komt wordt dan mogelijk ook iets onderschat.

Figuur 4. Jongenpercentage bij Grauwe Gans tijdens julitellingen in de provincie Groningen in 2015-2019. Dit jongenpercentage is een indicatie voor het jaarlijkse broedsucces.

Figuur 5. Ringlocaties van in juli 2019 afgelezen geringde Grauwe Ganzen in Groningen. Weergegeven is het aantal individuen per ringlocatie.

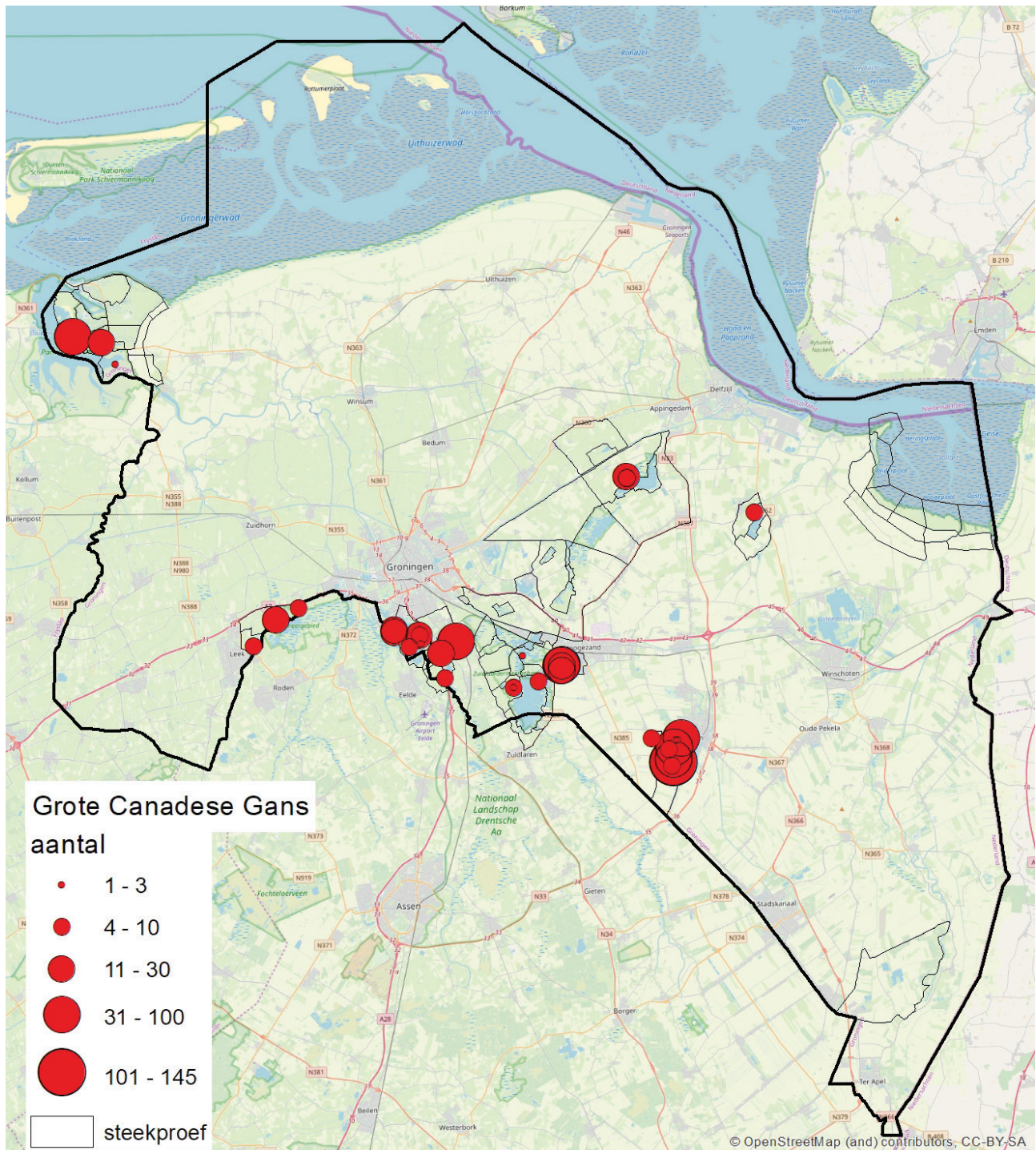
3.3. Grote Canadese Gans

Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden in de provincie Groningen werden in juli 2019 848 Grote Canadese Ganzen geteld. Grote aantallen bevonden zich, net als in eerdere jaren, vooral in stedelijk gebied (figuur 6). Ruim 40% van alle vogels bevond zich in de telgebieden in Veendam/Wildervank en nog eens 15% in het Gorechtspark in Hoogezeand-Sappemeer. Daarnaast

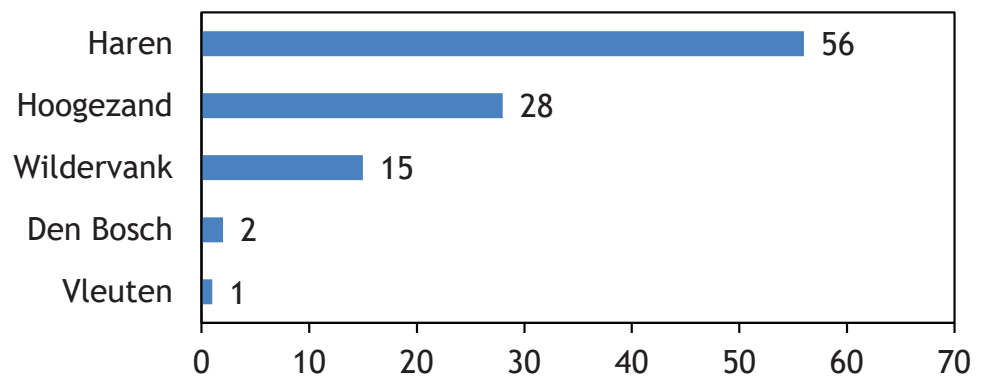
Tabel 3. Telgebieden met de grootste aantallen Grote Canadese Ganzen in de provincie Groningen in juli 2019.

Telgebied	Aantal
GR5142 Veendam Borger	165
GR5125 Wildervanksterpolder oost	150
GR4463 Hoogezeand, Gorechtspark	128
GR3410 Paterswoldsemeergebied	72
GR1134 Lauwersmeer, Oude Robbengat	71

Figuur 6. Verspreiding van aantallen Grote Canadese Ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2019.

Figuur 7. Ringlocaties van in juli 2019 afgelezen geringde Grote Canadese Ganzen in Groningen. Weergegeven is het aantal individuen per ringlocatie.

was ‘de vaste groep’ aanwezig in het Lauwersmeer (Oude Robbengat).

Broedsucces

Bij de Grote Canadese Gans werd ruim 68% op leeftijd gebracht. Het jongenpercentage in 2019 was met 13% precies gelijk aan 2017 en 2018 en daarmee iets hoger dan in 2015 (10%) en 2016 (11%). Dit jongenpercentage is mogelijk niet representatief voor de broedvogels in Groningen, want de Grote Canadese Ganzen die in Groningen in de zomer verblijven bestaan voor een belangrijk deel uit ruiers, voornamelijk mislukte broedvogels en niet-geslachtsrijpe vogels (Voslamber & Koffijberg 2017, de Boer & Koffijberg 2018).

Herkomst

In juli 2019 werden 541 waarnemingen van in totaal 102 verschillende gemerkte Grote Canadese Ganzen gedaan. De meeste individuen waren in Haren en Hoogezand geringd (82%, figuur 7). Bij eerdere tellingen werd een vergelijkbaar beeld vastgesteld. Net als bij Grauwe Gans suggereren de ringgegevens vooral een lokale oorsprong, maar waarnemingen van ganzen uit Den Bosch en Vleuten laten zien dat er ook uitwisseling is met andere provincies. Opvallend in deze context is dat van de grotere aantallen geringd bij Den Bosch slechts enkele individuen in Groningen werden gezien. Aanwezigheid van Grote Canadese Ganzen uit Duitsland, vastgesteld in eerdere jaren, wordt mogelijk onderschat, omdat ze geen halsbanden dragen maar pootringen (die minder makkelijk in het veld zijn te zien).

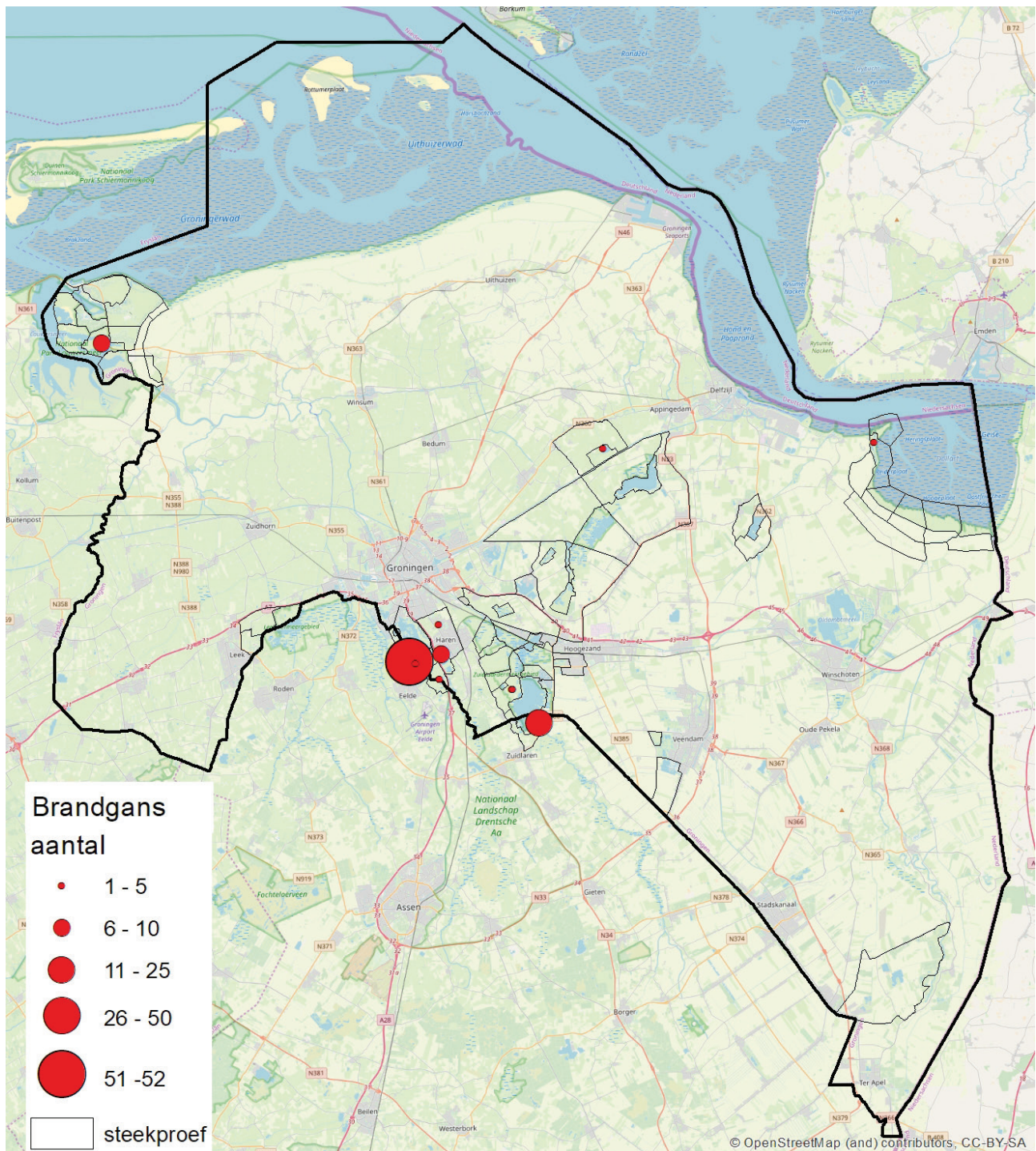
3.4. Brandgans

Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden in de provincie Groningen werden in juli 2019 98 Brandganzen geteld. Het voorkomen was grotendeels beperkt tot de gebieden ten zuiden en westen van de stad Groningen (figuur 8, tabel 4), waar zich al enkele jaren een (kleine) broedpopulatie bevindt. Een klein aantal bevond zich verder op de Vlinderbalg in het Lauwersmeer, in de Dollard en bij Hoeksmeer. Opvallend is de afwe-

Tabel 4. Telgebieden met de grootste aantallen Brandganzen in de provincie Groningen in juli 2019.

Telgebied	Aantal
GR3431 Friescheveen	53
GR3532 De Groeve - Meerwijk	13
GR1151 Lauwersmeer, Vlinderbalg-west	8

Figuur 8. Verspreiding van aantallen Brandganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2019.

zigheid in het Roegwold, bij het Hondshalstermeer en aan de Dollard. Het laatste gebied ligt op nog geen 15 km van belangrijke broedlocaties (275 paar in 2018, K. Gerdes, pers. med.) en grote aantallen niet-broeders (op 12 juli 2020 in totaal ruim 2000 individuen, K. Koffijberg) langs de Eems bij Leer in Duitsland. Kennelijk blijven deze vogels in juli nog sterk gebonden aan hun broedlocatie en zwermen ze nog niet uit over de omgeving.

Broedsucces

Bijna alle Brandganzen werden op leeftijd gebracht, het jongenpercentage was met 19% gelijk aan 2018 en daarmee hoger dan in voorgaande jaren (2015: 17%, 2016: 14%, 2017: 7%). Dit duidt waarschijnlijk op een goed broedjaar voor de Brandganzen in de provincie, want waarschijnlijk worden er vooral succesvolle broedvogels met hun jongen waargenomen tijdens de telling in juli. In een landelijke context zijn de Groningse aantallen in juli overigens erg klein.

3.5. Soepgans

Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden in de provincie Groningen werden in juli 2019 223 Soepganzen geteld. De meeste Soepganzen bevonden zich op de inmiddels bekende plekken (zie figuur 8, tabel 5). Opmerkelijk blijft het jaarlijks ontbreken in de Dollard. De grootste groep bestond uit 122 exemplaren in de Lettelberterpetten, goed voor ruim de helft (54%) van het totale aantal (tabel 5).

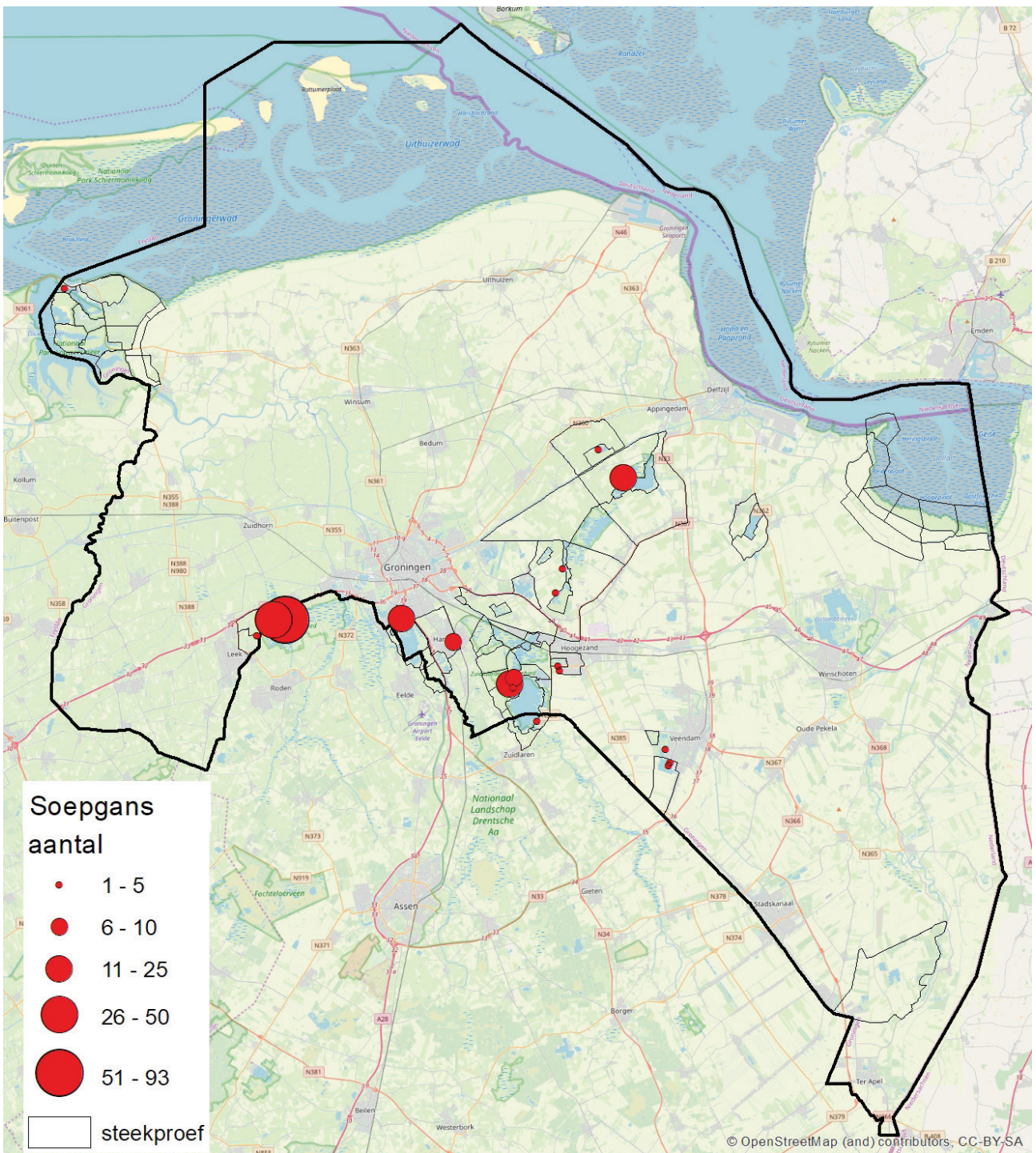
Broedsucces

Van de Soepgans werd bijna 29% op leeftijd gebracht. Hierbij waren geen juvenielen. In 2018 werd tijdens de integrale telling met een grotere steekproef een jongenpercentage van 10% gevonden. In 2017 (0%), 2016 (3%) en 2015 (5%) lag dit percentage jongen meer in lijn met 2019. Het is bekend dat

Tabel 5. Telgebieden met de grootste aantallen Soepganzen in de provincie Groningen in juli 2019.

Gebied	Aantal
DR1112 Lettelberterpetten - Vredewold	122
GR3410 Paterswoldsemeergebied	24
GR4220 Overschild e.o.	24
GR3561 Oostpolder: Polder	22
GR3390 Haren	10

Soepganzen in de meeste regio's in ons land vaak moeite hebben om jongen groot te brengen. Veel groepen bestaan uitsluitend uit adulten en vaak wordt er niet (succesvol) gebroed. Dat is kennelijk ook in Groningen het geval.

Figuur 9. Verspreiding van aantallen Soepgans in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2019.

3.6. Nijlgans

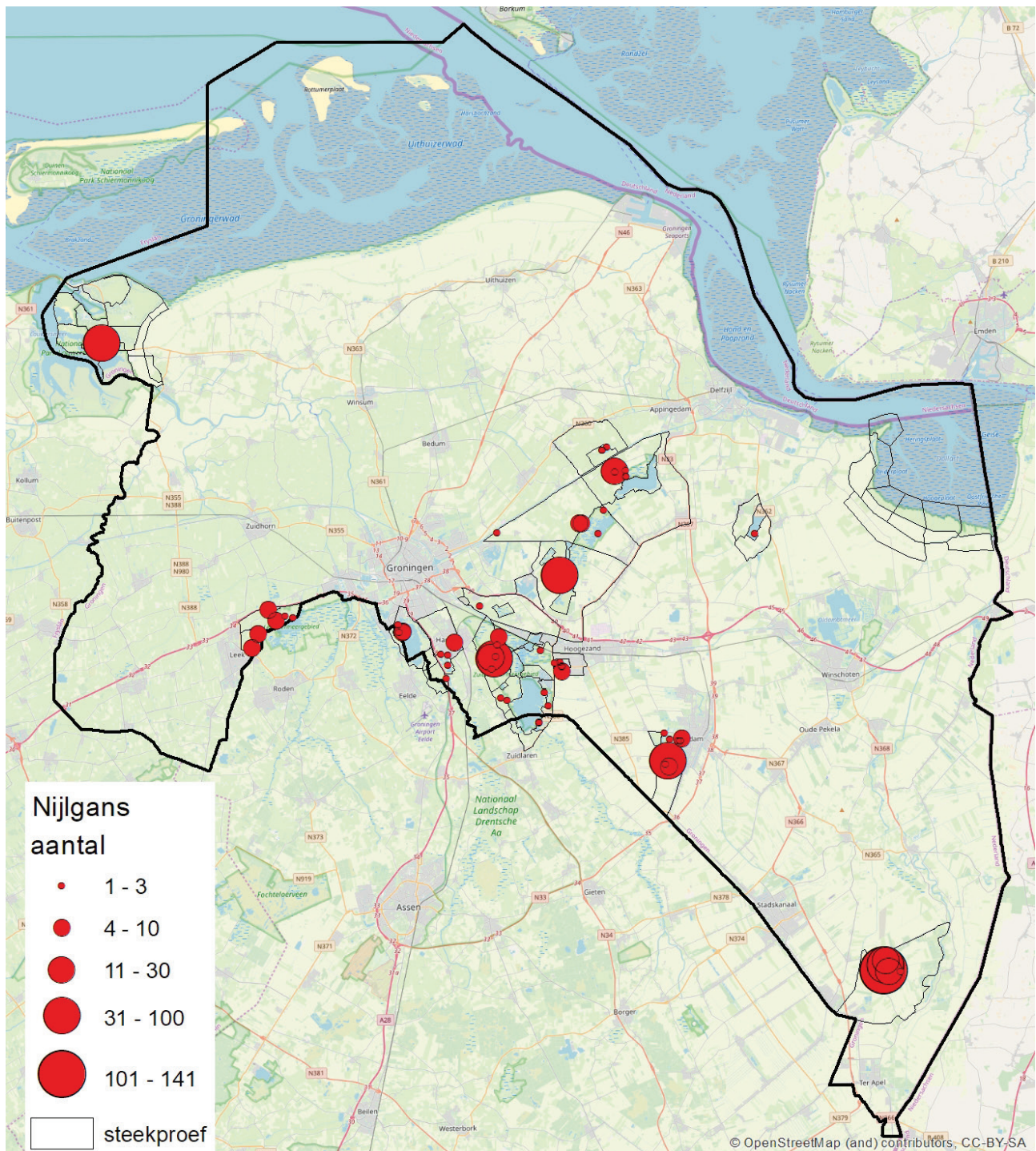
Aantallen en verspreiding

De Nijlgans is met Grote Canadese Gans de talrijkste soort na de Grauwe Gans. In juli 2019 ging het om 657 dieren in de steekproefgebieden in de provincie Groningen.

De grootste aantallen bevonden zich bij grotere wateren waar de vleugelrui wordt doorgemaakt (figuur 10). Op de twee grootste ruiplaatsen; bij Sellingerbeetse en Vlinderbalg-west Lauwersmeer

Tabel 6. Gebieden met de grootste aantallen Nijlganzen in de provincie Groningen in juli 2019.

Telgebied	Aantal
GR5420 Sellingerveld (zandwinplas)	263
GR1151 Lauwersmeer, Vlinderbalg-west	206
GR4140 Harkstede - Slochteren	126
GR3513 Onnerpolder: midden	55
GR5125 Wildervanksterpolder oost	46

Figuur 10. Verspreiding van aantallen Nijlganzen in steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2019.

werd al 71% van het totale aantal Nijlganzen in de steekproefgebieden geteld (zie tabel 6). Daarnaast werden verspreid kleinere aantallen ruiers en lokale broedparen in hun territorium geteld.

Broedsucces

Bij de Nijlgans werd 61% op leeftijd gebracht. Het jongenpercentage was 7%, een stuk lager dan in

2018 (44%), 2017 (31%), 2016 (17%) en 2015 (35%). Het lijkt erop dat in 2019 matig werd gebroed. Tegelijk wordt dit jongenpercentage ook naar beneden gedrukt door het optreden van grote groepen ruiers, die uit mislukte of niet-broedende Nijlganzen bestaan. Het zal daarom vermoedelijk niet erg representatief zijn voor de broedpopulatie in de provincie Groningen.

3.7. Overige ganzensoorten

Behalve de vijf hierboven besproken algemene soorten, werden nog een Kolgans en vier verschillende typen hybride in zeer lage (≤ 4) aantallen vastgesteld. Deze soorten zijn voor de overzichtelijkheid niet opgenomen in de figuren in deze rapportage en het voorkomen wordt daarom wat uitgebreider besproken.

Er werd één adulte **Kolgans** geteld in een gemengde groep ganzen nabij Overschild (GR4220). Van de **hybride Canadese- x Grauwe Gans** werden vier exemplaren geteld, verspreid over drie telgebieden twee in de langs de surfplas bij Wildervank (GR5125)

en eenlingen in een gemengde groep ganzen in het Paterswoldsemeergebied (GR3410) en tussen ruierende Grote Canadese ganzen in Veendam (GR5142). De **hybride Canadese- x Soepgans** was met twee exemplaren aanwezig in een gemengde groep Grote Canadese en Soepganzen in de wijk Gorecht in Hoogezand (GR4462). De **hybride Indische Gans x Grauwe Gans** werd éénmaal opgemerkt in de gemengde groep ganzen in telgebied GR4220 en de **hybride Canadese Gans x Kolgans** werd eveneens éénmaal geteld en wel in Haren (GR3390).

4. Vergelijking met de monitoringgebieden in 2015-2018

Inmiddels beschikken we over een vijfjarige reeks ganzenaantallen in de monitoringgebieden (figuur 11) in de provincie Groningen (tabel 7, figuur 12). Bij Grauwe Gans waren de totale aantallen in deze steekproef in 2019 van een vergelijkbare orde-grootte als in 2017-2018. Maar duidelijk wordt ook dat de aantallen in 2015 en 2016 een uitschieter naar boven en naar onderen waren. Het is enigszins verrassend dat de zomeraantallen niet duidelijk toenemen, terwijl de inventarisaties van het aantal broedparen in het voorjaar wel stijgende aantallen te zien geven (Koffijberg *et al.* 2020). Uit de regionale trends (tabel 7) wordt duidelijk dat de grote aantallen van 2015 vooral komen door de telling in het Lauwersmeer. Verder zien we in 't Roegwold (Woudbloem-Schildmeer), tegen de provinciale trend in, een duidelijke toename van het aantal Grauwe Ganzen in juli, wat deels zal samenhangen met uitbreiding van het moerasgebied aldaar (meest rustmogelijkheden). Een opvallende afname zien we bij het Hondshalstermeer, dat in 2019 nog geen kwart van het aantal Grauwe Ganzen van 2015 had. In het Zuidlaardermeer passen de fluctuerende aan-

tallen beter bij de provinciale trend.

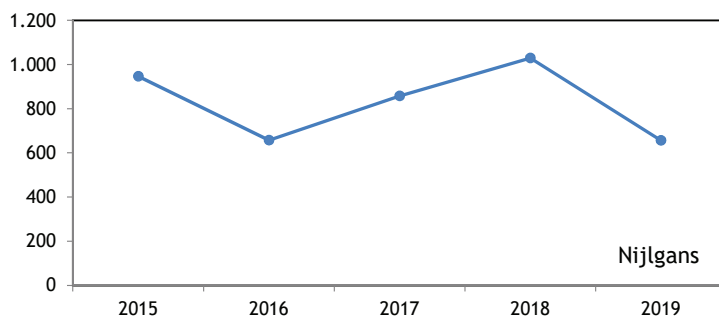
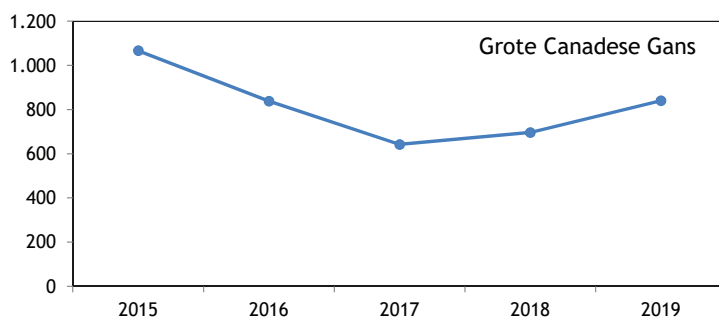
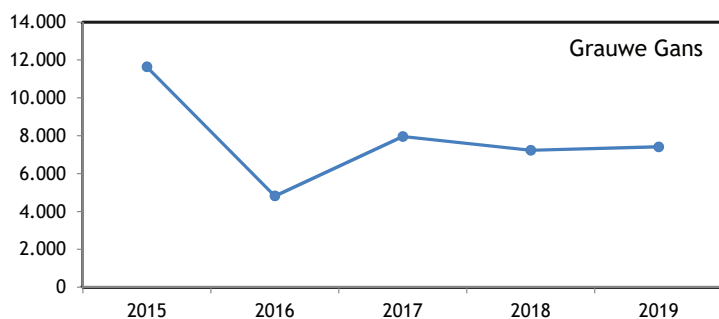
Bij Grote Canadese Gans is het contrast tussen broedvogels en juli-aantallen nog groter, want deze soort had in het eerste jaar van de reeks duidelijk grotere aantallen en fluctueert sindsdien op een niveau van 650-850 dieren, terwijl net als bij Grauwe Gans de trend bij de broedvogels naar boven wijst. Zoals eerder gemeld, zal ook maar een deel van de vogels die in juli worden waargenomen betrekking hebben op eigen broedvogels, omdat in de zomer vogels van elders naar Groningen komen om er de vleugelrui door te maken. Dit is ook te zien bij de afgelezen halsbanden, maar wordt tegelijk mogelijk onderschat omdat buiten Groningen minder Grote Canadese Ganzen zijn geringd. Bij de afzonderlijke regio's (tabel 7) zien we een toename in juli bij het Leekstermeer en vooral in 2019 een duidelijke stijging in (de bebouwde kom van) Wildervank. In het Hondshalstermeer, rond Paterswolde en Haren en in het Zuidlaardermeergebied tenderen de aantallen daarentegen naar een afname.

Figuur 11. Ligging monitoringgebieden en nummering verschillende regio's in Groningen (zie voor aantallen in 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019 tabel 7).

Tabel 7. Aantallen in de monitoringgebieden in de provincie Groningen per regio in juli 2015-2019. Zie figuur 10 voor ligging en nummering van gebieden.

Regio	Grauwe Gans					Gr. Canadese Gans					Nijlgans				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
1. Lauwersmeer	6.907	1.753	2.681	2.002	3.326	116	260	106	70	89	83	91	37	62	98
2. Dollard	431	128	1.066	90	111	0	0	0	0	0	4	2	0	1	0
3. Hondshalstermeer	943	333	630	234	210	108	0	31	0	4	186	10	3	0	2
4. Hoogezand-Gorechtspark	3	6	5	2	5	153	128	120	177	143	2	13	16	19	12
5. Leekstermeer	24	25	73	46	79	5	9	16	78	23	16	22	12	12	24
6. Paterswolde-Haren	52	106	97	192	149	252	214	142	168	165	71	39	47	43	27
7. Sellingerbeetse	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	258	262	477	584	263
8. Wildervank	18	10	1	0	1	191	113	144	108	370	172	111	138	132	57
9. Woudbloem-Schildmeer	1.102	1.274	1.496	2.641	2.360	93	74	35	63	31	29	16	42	76	103
10. Zuidlaardermeergebied	2.160	1.188	1.914	2.032	1.170	149	41	49	33	16	126	92	86	101	71
som alle gebieden	11.640	4.823	7.963	7.240	7.412	1.067	839	643	697	841	947	658	858	1.030	657

Figuur 12. Aantallen van Grauwe Gans, Grote Canadese Gans en Nijlgans in steekproefgebieden in de provincie Groningen in 2015-2019 (gegevens tabel 7).

Bij de Nijlgans lijkt de trend bij de broedvogels de afgelopen jaren te stagneren, en ook de aantallen in juli (die net als bij Grote Canadese Gans waarschijnlijk deels bestaan uit ruiers van elders) fluctueren rond een zelfde niveau. De telling in 2019 was samen met die van 2016 de laagste in de reeks. Opvallende regionale trends (tabel 7) zien we bij het Hondshalstermeer (afname, vgl. Grauwe Gans, Grote Canadese Gans), Sellingerbeetse (afgezien van lager aantal in 2019 tendens tot toename) en rond Woudbloem en het Schildmeer (tendens voor toename).

Het aantal Brandganzen fluctueert volgens de steekproeftellingen van jaar op jaar, maar was in 2019 het laagst sinds de start van de tellingen in 2015 (toen 374 exemplaren). Ook bij de integrale telling in 2018 was het totale aantal duidelijk kleiner dan in 2015.

Soepganzen lijken langzaam af te nemen, hoewel verplaatsingen van vogels tussen de telgebieden binnen en buiten de steekproef voor fluctuaties zorgen.

5. Conclusies, discussie en aanbevelingen

De zomerganzenstelling in juli 2019 was de vijfde in een reeks tellingen die sinds 2015 door medewerkers van Sovon Vogelonderzoek Nederland volgens een gestandaardiseerde systematiek werd uitgevoerd in opdracht van de Provincie Groningen. Naast provincie-dekkende tellingen in 2015 en 2018, werden in 2016, 2017 en 2019 alleen de belangrijkste ganzengebieden geteld (figuur 1). In deze steekproefgebieden werd in 2015 en 2018 ongeveer driekwart van alle ganzen geteld, zodat we mogen verwachten dat de aantalsontwikkeling model staat voor de hele provincie (maar zie discussie verderop).

Aantallen en verspreiding

Bij de steekproeftelling van juli 2019 werden 9247 ganzen geteld. Grauwe Gans was met 7412 individuen (80% van de getelde aantallen) de talrijkste soort. Ook talrijk was Grote Canadese Gans met 848 individuen, gevolgd door de Nijlgans met 657 individuen. Deze drie soorten namen 96% van alle getelde ganzen in de steekproefgebieden voor rekening. Hun verspreiding week weinig af van het beeld dat uit eerdere tellingen naar voren kwam: Grauwe Ganzen concentreerden zich vooral in het Lauwersmeer en in de natte as van het Zuidlaardermeer naar het Schildmeer, Grote Canadese Ganzen vooral in het stedelijk gebied van Haren, Hoogezand en Veendam/Wildervank (laatste gebied 40% van aantal) en Nijlgans in dezelfde gebieden als Grauwe Gans, met daarnaast een duidelijke concentratie in Veendam/Wildervank en rond de zandwinplas bij Sellingerbeetse (ruilocatie). Opvallend weinig ganzen werden geteld aan het Hondshalstermeer (alle drie soorten) en aan de Dollard (Grauwe Gans).

Trends in aantallen

Een vergelijking van aantallen in de steekproefgebieden in 2015-2019 laat geen duidelijke toe- of afname zien. Veel meer fluctueren de aantallen in juli, in contrast met toenemende aantallen broedparen bij in ieder geval Grauwe Gans en Grote Canadese Gans. Bij Nijlgans tenderen de broedvogelaantallen naar een afvlakking. De fluctuaties in juli worden deels veroorzaakt door dynamiek in aantallen in belangrijke gebieden als het Lauwersmeer en de Dollard bij de Grauwe Gans. Regionaal zijn er bij alle soorten wel meer uitgesproken trends te zien. Zo nam het aantal Grauwe Ganzen in het nieuwe natuurgebied 't Roegwold in de loop der jaren toe, mede gevoed door het uitgebreide areaal aan natte rustgebieden. Bij het Hondshalstermeer namen alle drie belangrijke soorten na 2015 opvallend af, en bij Grote Canadese Gans groeit de kleine populatie bij het Leekstermeer en werd in 2019 een record-aantal in Wildervank en

Veendam geteld. De zandwinplas bij Sellingerbeetse had in 2017-2018 opvallende aantallen Nijlganzen, maar de telling in 2019 kwam op een vergelijkbaar (kleiner) aantal als in 2015-2016.

Broedsucces

Het broedsucces van Grauwe Gans lag in 2019 met 25% eerstejaars vogels duidelijk boven het landelijke gemiddelde, maar net als bij de aantallen is geen uitgesproken trend over de jaren zichtbaar. Bij Grote Canadese Gans was het broedsucces in 2019 (13%) vergelijkbaar met voorgaande jaren. Het is bij deze soort aan de lage kant, omdat er in de zomer ook ruiende Grote Canadese Ganzen naar Groningen komen (mislukte, of niet-broedende vogels), en de broedvogels dan proportioneel minder vertegenwoordigd zijn in de aanwezige groepen. Het broedsucces van de Brandgans was aan de hoge kant (19% eerstejaars); dat van de Nijlgans uitgesproken laag (7% eerstejaars). Net als bij Grote Canadese Gans wordt het jongenpercentage mogelijk wat omlaag gedrukt door aanwezigheid van grotere aantallen ruiende vogels.

Herkomst

Hoewel ringaflezingen bij Grauwe Gans en Grote Canadese Gans er op wijzen dat veel ganzen in Groningen van lokale komaf zijn, wordt een deel van de bovenbeschreven fluctuaties en onduidelijke trends waarschijnlijk veroorzaakt door grote dynamiek in aantallen niet-broedvogels, die zich bijv. in gebieden als Lauwersmeer en Dollard concentreren (in geval van Grauwe Gans) en ook van elders afkomstig zijn. Ook van Grote Canadese Gans en Nijlgans is bekend dat de groepen in Groningen in juli deels bestaan uit ruiende vogels, die deels ook van buiten de provincie zullen komen (let in dit verband op de herkomst van Grote Canadese Ganzen, figuur 7). Daardoor is de overlap met de lokale broedpopulaties minder groot. En hierdoor kunnen ook de contrasterende trends tussen broedvogels en juli-aantallen bij Grauwe Gans en Grote Canadese Gans mede worden verklaard. Variaties in het aantal ruiende vogels kunnen een reden zijn voor de fluctuerende aantallen in de zomer.

Discussie steekproefopzet

Bij de fluctuerende aantallen rijst tegelijk de vraag of de opzet met steekproeftellingen voldoende robuust is om de trends in aantallen goed te volgen. Weliswaar kwam in 2015 en 2018 ongeveer driekwart van alle ganzen in juli in de steekproefgebieden voor, maar dit beeld wordt vooral bepaald door de Grauwe Gans, waar de steekproefgebieden en de

verspreiding goed overlappen. Bij Grote Canadese Gans (vooral Oost-Groningen), Brandgans, Soepgans en Nijlgans is dat in mindere mate het geval. Of de vogels net wel of net niet in de steekproefgebieden verblijven wordt dan deels bepaald door toeval. Bij een hele lange reeks tellingen zal dit minder in het gewicht vallen, maar bij de huidige reeks van 5 jaar kan het de oorzaak zijn van een deel van de fluctuaties.

Aanbevelingen

Voor tellingen in de komende jaren verdient het de aanbeveling (1) om toch jaarlijks integrale tellingen uit te voeren of (2) de steekproef uit te breiden. Voor de hand liggende gebieden voor uitbreiding van de steekproef zijn in ieder geval het gehele gebied rond Veendam en Wildervank (Grote Canadese Gans), de Blauwe Stad (Grote Canadese Gans) en het Botjeszandgat bij Noordbroek (Nijlgans). Een

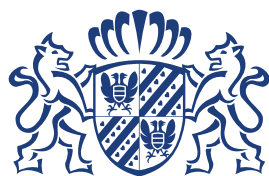
integrale telling zal omvangrijker in de uitvoering zijn, maar heeft als voordeel dat er jaarlijks een totale schatting van het aantal overzomerende ganzen beschikbaar komt. Dergelijke gegevens zouden voor Grauwe Gans en Brandgans ook de monitoring-behoefte vanuit de beheerplannen van *European Goose Management Platform* van AEWA voeden (zie <https://egmp.aewa.info/>). Implementatie van deze plannen wordt in de komende jaren voorzien en voor beide soorten is Nederland, samen met België en Duitsland een aparte *management unit*. Aantalsschattingen per management unit zijn nodig om de gevolgen van de uitgevoerde maatregelen in kaart te brengen. In de winter zijn deze aantallen niet te bepalen, omdat broedvogels van noordelijker gelegen gebieden zich dan mengen onder de broedvogels in onze omgeving. Effecten van schadebestrijding of andere vormen van beheer zijn dan moeilijker aan een broedpopulatie te koppelen.

6. Literatuur

- DE BOER V. & VOSLAMBER B. 2010. Hoeveel overzomende ganzen telt Nederland? *Sovon-nieuws* 23(2): 3-4.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2015. Zomerganzen Provincie Groningen in 2015. *Sovon-rapport 2015/59*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2016. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2016. *Sovon-rapport 2016/49*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2017. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2017. *Sovon-rapport 2017/48*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2018. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2018. *Sovon-rapport 2018/45*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- CASTELIJNS H. 2003. Monitoring van ganzen in Zeeuws-Vlaanderen in 2003. *Rapport VWG Duumpje/Steltkluut*.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K. & KLAASSEN O. 2012. Handleiding Sovon Watervogel- en slaaplaatstellingen. *Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen*.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., VAN WINDEN E, VAN ELS P., KLEEFSTRA R., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2020. Watervogels in Nederland in 2017/2018. *Sovon rapport 2020/01, RWS-rapport BM 19.18*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KOFFIJBERG K., KOWALLIK C. & SUDMANN S.R. 2017. Leitfaden zum Erfassen der Gänsebestände in NRW - Juli 2017. NWO, www.nw-ornithologen.de/index.php/aktivitaeten/projekte-programme/sommergaense
- KOFFIJBERG K., VAN DEN BREMER L. & VAN WINDEN E. 2020. Ontwikkeling van ganzenaantallen, ganzen schade en overzicht van beheersmaatregelen voor ganzen in de provincie Groningen. *Sovon rapport 2020/35*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- LANDELIJKE TECHNISCHE WERKGROEP ZOMERTELLING GANZEN. 2012. Protocol zomertelling ganzen, gezamenlijk protocol voor de provinciale zomertellingen van ganzen. April 2012.
- VAN TURNHOUT C., VOSLAMBER B., WILLEMS F. & VAN HOUWELINGEN G. 2000. Trekgedrag en overleving van Grauwe Ganzen in de Ooijpolder. *Limosa* 76: 117-122.
- VOSLAMBER B. & KOFFIJBERG K. 2017. Status van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans in de provincie Groningen in het zomerhalfjaar. *Sovon-rapport 2017/42*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

In opdracht van:

**provincie
groningen**

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

